

house. But in a last word to the wise of these days let it be said that of all who give gifts these two were the wisest. Of all who give and receive gifts, such as they are wisest. Everywhere they are wisest. They are the magi” [3, с. 36].

Наведений фрагмент оповідання має соціокультурну інформацію і є зразком виявлення ставлення, суб'єктивної оцінки події і персонажів, зразком побудови і мовного оформлення аргументації.

Розгляд естетичного потенціалу художнього тексту, а саме його естетико-психологічних аспектів дозволяє зробити наступні висновки:

1. При читанні художнього тексту реалізуються пізнавальна, естетична і комунікативна потреби, які виступають як джерело активності, як “передумова”, яка спонукає читача-студента до мовленнєвої діяльності.

2. Твори художньої літератури включають у себе великий естетичний потенціал і мають можливість для розвитку у студентів комунікативних умінь писемного мовлення.

3. Наявність у художньому тексті “символів повідомлення” і наступна їх інтерпретація допомагають студенту зрозуміти головну ідею тексту, надають йому план для письмової розповіді, забезпечують комунікативно вмотивоване викладення думок.

4. Такі характеристики художнього тексту, як логічність, послідовність, структурна чіткість сприяють формуванню зв'язного, логічного писемного мовлення, яке характеризується системністю та завершеністю висловлених думок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко А. Ф. Социальная терапия личности (психосемантический подход) / А. Ф. Бондаренко. – К.: КПИИЯ, 1991. – 189 с.
2. Гальперин И. Р. Информативность единиц языка: Учебное пособие для вузов / И. Р. Гальперин. – М.: Высш.школа, 1974. – 175 с.
3. Генрі О. Оповідання (англійською мовою) / О. Генрі. – М.: Прогрес, 1977. – 375 с.
4. Гец М. Г. Обучение студентов языкового вуза творческой речи в контексте межкультурной коммуникации (английский язык): автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук: спец. 13.00.02 “Теория и методика обучения: германские языки” / М. Г. Гец. – Минск, 2003. – 21 с.
5. Москалец О. О. Навчання студентів-філологів письма англійською мовою з використанням комп'ютерних технологій: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 “Теория і методика навчання: германські мови” / О. О. Москалец. – Київ, 2009. – 21 с.
6. Невуева Л. Ю. Идиоматизация на основе чтения (на материале английского языка): автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук: 13.00.02 / Л. Ю. Невуева. — М.: Моск. гос. пед. ин-т. – 1971. – 27 с.
7. Носенко Э. Л. Память и эмоциональное состояние: [монография] / Э. Л. Носенко. – Днепропетровск: ДГУ, 1966. – 145 с.
8. Bennett T. Text, Readers, Reading Formations // Modern Literary Theory / Ed. Ph. Rice & P. Waugh. – L., - N.Y., Melbourne etc.: Edward Arnold; A Division of Hodder and Stoughton, 1989. – P. 206 – 220.

9. Iser W. The Act of Reading: A Theory of Aesthetic Response. – Baltimore; L.: the John Hopkins Univ. Press, 1978. – 239 p.

УДК:81'233:159.946.3/95:378:147

Цимбал С. В.

доцент Національного університету біоресурсів і природокористування України

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УЯВИ І МИСЛЕННЯ В ІЛПТ

Стаття присвячена дослідженню розвитку уяви і мислення при навчанні іноземній мові. Подаються визначення понять «уява» і «мислення».

Ключові слова: уява, мислення, іноземна мова, формування мовлення, вправи, образи, сприйняття.

Цимбал С. В. Психологические особенности развития воображения и мышления в ИЛПТ. *Статья посвящена исследованию развития воображения и мышления при обучении иностранному языку. Подаются определения понятий "воображение" и "мышление".*

Ключевые слова: воображение, мышление, иностранный язык, формирование говорения, упражнения, образы, восприятие.

Tsymbal S. V. Psychological features of development of imagination and thought are in ILPT. *The article is sacred to research of development of imagination and thought at naschannya to the foreign language. Determination of concepts "imagination" and "thought" is given.*

Key words: imagination, thought, foreign language, forming of speech, exercises, figures, perception.

Необхідним елементом в освіті є орієнтація вищого навчального закладу на вимоги ринку праці, конкретизацію цілей і змісту освіти, тісний зв'язок теорії з практикою. Окрім професійних навичок, високооплачувана робота вимагає від кандидата хороші знання з іноземної мови, особливо англійської, що визнана мовою професійного спілкування в різних видах діяльності. Знаючи основи ділової англійської, фахівець може впевнено почуватися на ділових зустрічах, презентаціях, підписанні контрактів тощо. Підготовка фахівців зі знанням іноземної мови у вищому навчальному закладі має прикладний характер. Отже, метою статті є висвітлення та дослідження основних психологічних особливостей розвитку уяви і мислення при навчанні іноземній мові.

"Образи, якими оперує людина, не обмежуються відтворенням безпосередньо сприйнятого. Перед людиною в образах може з'явитися і те, чого вона безпосередньо не сприймала, і те, чого взагалі не було, і навіть те, чого і бути не може", – писав С. Л. Рубінштейн. Усе це відбувається завдяки уяві. Уява присутня в механізмах сприйняття, пам'яті, мислення і, звичайно ж, мовлення, та все ж воно не тотожне цим психічним явищам, а є окремим психічним процесом.

Відмінність уяви від сприйняття полягає в тому, що образи уяви можуть не відповідати реальності, будучи по самі вінця наповнені вигадкою і фантазією. Недаремно деякі психологічні словники трактують поняття "уява" і "фантазія" синонімічно (див. наприклад, "Психологічний словник" під ред. В. П. Зінченко і Б. Г. Мещерякова [6, с. 55]).

Уява складає також основу образного і творчого мислення. Душа, поетично говорив Арістотель, ніколи не мислить без уявлень. Уявою іноді, в найширшому сенсі, називають будь-який процес, що протікає в образах. Тому більш ніж очевидним є зв'язок уяви і з промовою: якщо самі слова, як справедливо вказував Л. М. Веккер, впливаючи на аналізатори людини в якості другосигнальних подразників, є типовою формою кодів, то психічна сторона мовлення є образами цих слів – слуховими, зоровими, кінестетичними та ін., отже, включає в себе і уяву.

У більш строгому формулюванні уява – це універсальна властивість і здатність людської психіки до створення нових цілісних образів шляхом переробки чуттєвого, інтелектуального, емоційно-смыслового і практичного досвіду. Розвиток уяви сприяє мовленню в тому сенсі, що самі мовленнєві образи, стаючи в результаті уяви яскравішими і багатшими, краще закріплюються в людській пам'яті. Але крім того, уява, яка супроводжує формування мовлення, робить пов'язані з мовленням психічні процеси (сприйняття, пам'ять, мислення) більш гнучкими, а процес формування мовлення більш творчим. Вважається, що уява має наступний вигляд: 1) активна уява, за допомогою якої людина свідомо може викликати у себе відповідні образи; 2) пасивна уява, образи якої можуть виникати спонтанно, поза бажанням і волею людини; 3) репродуктивна уява, яка "копіює" реальність в усіх деталях; 4) продуктивна уява, в образах якої створюється щось нове, творче.

У процесі опанування іншомовним мовленням корисно розвивати усі види уяви, проте нас з цілком природних причин цікавить, в першу чергу, активна і продуктивна (творча) уява. Уява завжди формується в процесі творчої діяльності, а тому і навчання іншомовному мовленню неодмінно повинне мати творчий характер. Не буде перебільшенням сказати, що робота Інтеграційного лінгво-психологічного тренінгу повністю заснована на творчості.

Передусім на творчий лад учнів налаштовує сама обстановка занять і навіть навчальний текст, що дає можливість для всіляких гумористичних інтерпретацій, коментарів, але найголовніше – надає широке поле діяльності для імпровізації, гри і фантазії. Багато барвистих і смішних навчальних плакатів і малюнків створюються на тему цього тексту самими учнями.

Місце для творчої фантазії залишає і навчальний реквізит, який хоч і нагадує театральний, але все ж таким не є. Цей реквізит збирається по крихті також самими учнями і представляє собою старі речі, які в ході нашого психологічного дійства набувають нового життя. Так, роз'їдений міллю старий кожух може в різних ситуаціях стати і

прекрасною новомодною жіночою шубкою, і шкурою дикого звіра, а повітряний капроновий шалик – перетворитися то на загадкову вуаль, то на спідницю балерини, то на крила екзотичного метелика.

Як уже говорилося, при прослуховуванні музичного твору можна попросити учнів намалювати уявні картини, пов'язані з характером музики, що звучить. Наприклад, симфонічна картина М. Чюрльоніса "Море" викликала в учнів уявні видіння бурхливого океану, літньої бурі, що налетіла несподівано на ліс, битви воїнів древньої Русі, кривавої битви казкових драконів і тому подібне.

Хочеться нагадати також висловлювання Р. С. Немова про те, що, маючи багату уяву, людина може "жити" в різному часі, тому що однією з найулюбленіших вправ у учнів є фантазія на поставлені питання: "Якби у вас був вибір, в якому б столітті (часі) і в якій країні ви б жили і ким би ви тоді були, чому?"

Завершуючи нашу коротку розмову про уяву, хочеться знову навести слова С. Л. Рубінштейна: "Шматочок фантазії є в кожному акті художньої творчості і у всякому справжньому почутті; шматочок фантазії є в кожній абстрактній думці, що піднімається над безпосередньо даним; шматочок фантазії є і в кожній дії, яка хоч в якійсь мірі перетворить світ; шматочок фантазії є в кожній людині, яка, мислячи, відчуваючи і діючи, вносить до життя хоч би крихту чогось нового, свого" [7, с. 301].

Необхідність розвитку мислення в процесі навчання іншомовного мовлення визначається тим очевидним фактом, що мислення і мовлення найтіснішим чином пов'язані між собою. Нерідко навіть говорять, що мислення і мовлення є двома сторонами одного явища. Це, звичайно ж, не зовсім так хоч би тому, що мислення може протікати і не в мовленнєвій формі. Таке, наприклад, наочно-дієве мислення дитини, а також дорослого, зайнятого конкретною практичною працею.

Нетотожність мислення і мовлення доводить і те, що одну і ту саму думку людина може висловити абсолютно різними словами і граматичними засобами. С. Л. Рубінштейн писав: "Ми іноді шукаємо і не знаходимо слова або висловлювання для вже наявної і ще словесно не оформленої думки; ми часто відчуваємо, що сказане нами не виражає того, що ми думаємо; ми відкидаємо слово, що підвернулося нам, як неадекватне нашій думці: ідейний зміст нашої думки регулює її словесне виявлення" [7, с. 395].

Звичайно, мовлення можна назвати, як це часто і робиться, інструментом, засобом або формою мислення. Але, за образним висловом С. Л. Рубінштейна, "мовлення – це не просто зовнішній одяг думки, яку вона скидає або одягає, не змінюючи цим своєї суті. Мовлення, слово служать не лише для того, щоб висловити, винести назовні, передати іншому вже готову без мовлення думку. У мовленні ми формуємо думку, але, формулюючи її, ми часто-густо її формуємо. Мовлення тут щось більше, ніж зовнішнє знаряддя думки; воно включається в самий процес мислення як форма, пов'язана з його змістом. Створюючи мовленнєву форму, мислення

само формується. Мислення в мовленні не лише виявляється, але здебільшого воно в мовленні здійснюється" [7, с. 395].

Існує думка, зокрема Р. С. Немова, що мислення не слід розглядати як окремий психічний процес, оскільки "воно невидимо присутнє в усіх інших пізнавальних процесах: у сприйнятті, увазі, уяві, пам'яті, мовленні" [5, кн. 1, с. 275]. Такий підхід здається нам не зовсім виправданим, бо те саме характерне і для усіх перерахованих вище психічних процесів, які є взаємопроникаючими, або, за термінологією Л. М. Веккера, "наскрізними".

Знову передаючи думку і слова С. Л. Рубінштейна, можна сказати, що пізнання людиною об'єктивної дійсності починається з численних відчуттів і сприйняття. Але якщо відчуття і сприйняття відбивають окремі сторони явищ в більш-менш випадкових поєднаннях, то мислення співвідносить дані відчуттів і сприйняття – зіставляє, порівнює, розрізняє, розкриває стосунки і "чуттєво не ці" абстрактні властивості речей, виявляє їх взаємозв'язки, і тим самим глибше пізнає суть дійсності. Завдання мислення якраз і полягає в тому, щоб "виявити істотні, необхідні зв'язки, засновані на реальних залежностях, відокремивши їх від випадкових збігів за суміжністю в тій або іншій конкретній ситуації". Всяке мислення здійснюється в узагальненнях. "Мислення – це рух думки, що розкриває зв'язок, який веде від окремого до загального і від загального до окремого. Мислення – це опосередковане – засноване на розкритті зв'язків, стосунків, опосередкуванні – і узагальненні пізнання об'єктивної реальності" [7, с. 309].

Мислення як вища психічна функція людини – це настільки складне і багатогранне явище, що підходити до його опису можна під різними кутами і з різних сторін. Саме тому існують і різні класифікації видів мислення.

Так, С. Л. Рубінштейн, висуваючи тезу про єдине і фактично невідиме мислення, умовно вважає за можливе виділити усередині цього явища передусім наочне мислення і мислення абстрактне, теоретичне. В той же час, справедливо зазначаючи, що теоретичне мислення є високим рівнем мислення, він підкреслює, що "наочне мислення і мислення абстрактно-теоретичне різноманітними способами переходять одне в одне", і що відмінність між ними відносна – "вона не означає зовнішньої полярності" [7, с. 334].

"Усяке мислення, – пише С. Л. Рубінштейн, – здійснюється в більш-менш узагальнених, абстрактних поняттях, і в усяке мислення включаються більш-менш наочні чуттєві образи; поняття і образ-уявлення, які дані в ньому в нерозривній єдності. Людина не може мислити тільки поняттями без уявлень, у відриві від чуттєвої наочності; вона не може також мислити одними лише чуттєво-наочними образами, без понять" [7, с. 334].

Нам близькі погляди С. Л. Рубінштейна, проте нам представляється, що не слід вважати теоретичним (абстрагованим, абстрактним) лише понятійне (логічне) мислення. Таким же теоретичним,

абстрактним, а не тільки наочним може бути і мислення образне, яке, хоч і засноване на наочному уявленні, здатне виводити образ далеко за рамки наочності.

Виходячи із сказаного вище, нам здається розумним спертися на досить поширену і звичну класифікацію мислення, яка включає такі його види, як логічне (понятійне) мислення, образне мислення і наочно-дієве мислення.

Розподіл мислення на логічне і образне добре співвідноситься з психофізіологією людини, з поділом півкуль її головного мозку на "логічну" ліву і "образну" праву. І хоча обидві півкулі головного мозку людини працюють в тісній єдності, часто спостерігається функціональне переважання однієї півкулі над іншою, що визначає переважний спосіб мислення конкретної людини, або, іншими словами, її розумовий тип.

Поза сумнівом, як заслуговуючий уваги вид мислення варто виділити також інтуїтивне мислення, механізми дії якого багато в чому визначаються підсвідомістю.

Проте найпродуктивнішим видом мислення, мабуть, слід вважати мислення творче або нестандартне, яке створює якісно нові цінності і засноване на уяві. "Постановка нових питань, виявлення нових можливостей, погляд на старі проблеми під новим кутом зору – усе це вимагає творчого мислення і уяви", – писав Альберт Ейнштейн [3, с. 150].

Природа уяви – це образ, причому не лише наочний, але й найчастіше немислимий, фантастичний, і саме на ньому ґрунтується творче мислення. Вже з однієї цієї причини ми вважаємо абсолютно невиправданим виключати образне мислення з поняття мислення теоретичного і вважати образне мислення тільки наочним.

Едвард де Боно пропонує взагалі класифікувати мислення тільки по двох категоріях: мислення вертикальне (традиційне, звичайне) і мислення латеральне (так би мовити "бокове"), тобто творче, нестандартне.

"Латеральне мислення, – говорить Э. де Боно, – тісно пов'язане з інтуїцією, творчими здібностями і почуттям гумору" [1, с. 9]. Э. де Боно взагалі надає інтуїції величезне значення, вважаючи, що інтуїтивне перегрупування даних дозволяє здійснювати справжні скачки вперед, завдяки ідеям, які йдуть попереду інформації [1, с. 10].

Суть же творчого, нестандартного або, за термінологією Э. де Боно, латерального мислення була добре роз'яснена відомим психологом Роджером фон Эйхом, який сказав: "Творче мислення – це просто розуміння того факту, що немає нічого особливо хорошого в тому, щоб робити речі так, як їх завжди робили" [3, с. 230].

Основним завданням ІЛПТ є розвиток творчого мислення, що забезпечує гнучкість і плідну роботу усіх пізнавальних процесів, у тому числі й мовлення. Творче мислення включає як невід'ємну частину уяву, а значить, і обов'язкову образність.

Існує думка, що мовлення, яке тісно пов'язане з логічним мисленням, не має зв'язку з образним мисленням. Так, М. Р. Львов у підручнику "Основи теорії мовлення", роз'яснюючи співвідношення "мислення і мовлення", пише: "З трьох відомих видів мислення – конкретно-дієвого, образного і логічного – лише останнє дійсно функціонує на мовному матеріалі. Перші два обходяться без мовних одиниць, і невідомо, чи застосовані до цих видів мислення поняття знаку і коду" [4, с. 45-46].

Нам здається, що в цьому твердженні змішалися поняття мови і мовлення. Мова – це, дійсно, знак і код. Але мовлення – це поняття ширше: окрім сторони знакової, в ньому присутня ще психічна сторона. Мовні знаки і коди, що впливають на аналізатори людини, відбиваються і відображуються в психіці людини у вигляді образів і деяких схем. Тут нам знову хочеться навести (повторивши вкотре) таке співзвучне нашим думкам висловлювання Л. М. Веккера: "До мовлення як до власне психічного процесу належать, передусім образи слів. Слухові, зорові або кінестетичні образи слів – у прямому і точному сенсі цього поняття окремих випадок образів і відповідно окремих випадок психічних процесів, що відповідає їх сенсорно-перцептивному рівню, але вже не предметного, а мовленнєвого сприйняття. І якщо слова, що впливають на аналізатори людини, слова як другосигнальні подразники є типовою формою кодів (у даному випадку мовленнєвих), то образи слів є психічним відображенням цих кодів" [2, с. 609]. Правда, додамо ще раз, мовні засоби можуть відбиватися в психіці людини як в образах, так і у вигляді певних "схем".

Саме тому ми стверджуємо, що з мовленням співвідноситься як логічне, так і образне мислення. Мислення, в першу чергу, пов'язане з внутрішнім мовленням, яке М. І. Жинкін так і визначив (дуже тонко і точно) як "код образів і схем".

Таким чином, для формування мовлення дуже важливо розвивати не лише логічне, але й образне мислення, а також мислення творче, яке "окриляє і розум, і душу". "Здатність встановлювати зв'язки і співвідношення, іноді дивні і навіть шокуючі, лежить в основі всякого творчого розуму", – говорив відомий психолог Джордж Зайдель [3, с. 234].

З метою розвитку цієї здатності в ІЛПТ застосовується серія "сценічних" вправ, завданням яких є створення міні-спектаклю з незвичайними героями в незвичайних обставинах. Учні діляться на групи по 3 – 4 особи і отримують картки: 1) з темою, з якої вони мають придумати міні-спектакль (наприклад, "Час – гроші"), 2) випадковим набором ролей (наприклад, актриса, астронавт, мавпа, професор лінгвістики, психіатр, детектив і тому подібне), а також 3) місцем дії спектаклю (наприклад, Кокосова вул., 33, психіатрична клініка, кругосвітня подорож, борт літаючої тарілки і тому подібне); може бути заданий також жанр спектаклю (комедія, трагедія, детектив, бойовик, дитяча казка, опера і тому подібне). Учнім необхідно з'єднати усе це в єдине осмислене, закінчене дійство і представити на

сцені. Персонажами можуть бути запропоновані реальні і літературні герої, які не мали шансу зустрітися в житті або на сторінках літературного твору, наприклад: Леонардо да Вінчі і винахідник Кулібін, П. І. Чайковський і Майкл Джексон, Скарлетт О'Хара і поручик Ржевський, Ассоль і Д'Артаньян і так далі. Обдумування сюжету повинне відбуватися в стислих часових рамках, що стимулює розумову діяльність.

Щоб налаштувати творче мислення на роботу, можна запропонувати виконати досить відому і дуже корисну вправу. Треба попросити учнів встати в коло, широко розставити ноги, нахилитися, подивитися в простір між ніг, а потім відповісти на питання: Для чого ми це зробили? Рідко, хто дає правильну відповідь, що це ми зробили для того, щоб побачити звичний світ під абсолютно новим кутом зору.

С. Л. Рубінштейн зазначав, що початком будь-якого розумового процесу, зазвичай, є проблемна ситуація. "Мислити людина починає, коли у неї з'являється потреба щось зрозуміти, писав С. Л. Рубінштейн. Мислення, зазвичай, починається з проблеми або питання, із здивування або нерозуміння, із суперечності. Цією проблемною ситуацією визначається залучення особи до пізнавального процесу; він завжди спрямований на розв'язок якогось завдання" [7, с. 317].

Для того, щоб мислення учнів розвивалося, практично будь-яка вправа в ІЛПТ є, на перший погляд, на подив незвичайною і містить в собі проблемну ситуацію або питання, що вимагає вирішення. Такі були й вищеописані вправи.

Для розвитку образного, а разом і логічного мислення, можна застосувати наступний творчий підхід. Групі учнів з 5 – 6 осіб пропонується створити "сімейну фотографію". Учасники гри мають придумати і розподілити між собою сімейні ролі, а потім утілити їх у конкретні образи. Так, наприклад, одна група учнів вибрала ролі старого дідуся-кавалериста, мами-професорши, дочки-фотомоделі, онука в памперсах і з соскою, пса – улюбленця сім'ї і тому подібне. Згідно із завданням, "фотографія" має бути любительською і спонтанною, тобто відображувати момент повсякденного життя людей, фрагмент їх взаємин, ненавмисно збережений на плівці. Для цього потрібно вигадані персонажі помістити в певну ситуацію. Люди з "фото" мають прийняти характерні пози, зображувати потрібні жести і міміку і на декілька миттєвостей завмерти. Після цих миттєвостей "фотографія" несподівано "оживає", герої фото ніби повертаються в збережене на плівці минуле і починають робити свої незавершені справи, вести розмову і з'ясовувати стосунки. Так, у згаданих вище персонажів це був час сніданку: розсіяна мати-професорша насипала в яєчню замість солі цукор, що викликало гнів дочки-фотомоделі і невимовну радість пса, який цю яєчню тихенько вкрав зі столу і їв її на підлозі в компанії з дитиною. А старий дідусь-кавалерист, що страждає склерозом, прийняв свист чайника за сигнал до наступу і поскакав верхи на стільці, як на коні,

вигукуючи хвалу Чапасьву і драгуючи усіх, окрім радісного немовляти і пса.

Погодьтеся, щоб придумати таку ситуацію і створити подібні образи, потрібно немало творчої вигадки, а також образного і логічного мислення, оскільки образи ув'язуються в загальну ситуацію логічною ниткою.

Логічне мислення добре розвивають вправи, в яких вимагається знайти істотні ознаки речей: наприклад, можна запропонувати слово "кільце" і декілька слів, що мають до кільця безпосереднє відношення, – алмаз, діаметр, проба, печатка, округлість. Істотними ознаками предмета "кільце" виявляться тільки діаметр і округлість. Усе інше – це ознаки другорядні, бо кільця бувають різними: кільця можуть бути без алмазу, але з аметистом, смарагдом або зовсім без каменю; вони можуть не мати проби і печатки, або взагалі не бути ювелірним виробом, як, наприклад, кільця баскетбольні, гімнастичні, кільця дерева або гранати.

Корисні для логічного мислення також вправи на кшталт "тлумачного словника", коли ви просите роз'яснити і дати визначення таким поняттям, як дружба, ненависть, любов, ніжність і тому подібне. Попросіть учнів пояснити різницю (якщо така, на їх погляд, є) між поняттями горе і біда, щастя і радість, заздрість і ревності, жах і страх, терпіння і терплячість.

Не дивлячись на те, що усі наведені вправи покликані розвивати мислення, вони, поза сумнівом, зачіпають і чуттєву сферу людини (особливо експліцитно цей факт виражений в останній вправі). "Мислить не "чиста" думка, а жива людина, – писав С. Л. Рубінштейн, – тому в акт думки в тій чи іншій мірі завжди включається і почуття. Коли в єдності інтелектуального і афектного емоційність підпорядкована контролю інтелекту, включення почуття надає думці великої напруженості, пристрасті, гостроти. Думка, загострена почуттям, глибше проникає у свій предмет, ніж "об'єктивна", байдужа думка" [7, с. 317-318].

Розвиваючи як образний, так і логічний види мислення, все одно потрібно розвивати мислення творче, збагачуючи його усіма фарбами і відтінками почуттів, емоцій і відчуттів, наповнюючи його новими ідеями, несподіваними рішеннями й інтуїтивними осяяннями.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Боно Едвард де. Латеральное мышление / Эдвард де Боно. – СПб., 1997. – 320 с.
2. Веккер Л. М. Психика и реальность: Единая теория психических процессов / Л. М. Веккер. – М., 2000. – 685 с.
3. Вуджек Том. Тренировка ума: (Упражнения для развития повышенного интеллекта) / Том Вуджек. – СПб., 1996. – 288 с.
4. Львов М. Р. Основы теории речи / М. Р. Львов. – М., 2000. – 248 с.
5. Немов Р. С. Психология: В 3 кн / Р. С. Немов. – М., 1997. Кн. 1-3.
6. Психологический словарь / Под ред. В. П. Зинченко, Б. Г. Мещерякова. – М., 1998. – 640 с.
7. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – СПб., 1999. – 720 с.

УДК 378.048:347.96

Янчук О. В.

Київський національний
лінгвістичний університет

СТРУКТУРА ТА ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ

У статті здійснено теоретичний аналіз етапів формування професійної спрямованості в психологічній та педагогічній літературі вітчизняних і зарубіжних вчених; визначено та охарактеризовано структурні компоненти етапів формування професійної спрямованості; уточнено зміст понять „потреба“, „інтерес“, „схильність“, „ідеал“, „світогляд“, „переконання“.

Ключові слова: професійна спрямованість, потреба в оволодінні професією, професійний інтерес, професійний ідеал, вироблення стійких ідеалів та світогляду, переконання.

Янчук Е. В. Структура и этапы формирования профессиональной направленности будущих юристов. В статье осуществлен теоретический анализ этапов формирования профессиональной направленности в психологической и педагогической литературе отечественных и зарубежных учёных; определены и охарактеризованы структурные компоненты этапов формирования профессиональной направленности; уточнено содержание понятий „потребность“, „интерес“, „склонность“, „идеал“, „мировоззрение“, „убеждения“.

Ключевые слова: профессиональная направленность, потребность в овладении профессией, профессиональный интерес, профессиональный идеал, выработка стойких идеалов и мировоззрения, убеждения.

Yanchuk O. V The structure and stages of professional orientation formation of future lawyers. In this article the author carried out theoretical analysis of the stages of professional orientation formation in psychological and pedagogical literature by native and foreign scientists; structural components of the stages of professional orientation formation are defined and given characteristics; specified the meaning of the following notions „need“, „interest“, „inclination“, „ideal“, „outlook“, „beliefs“.

Key words: professional orientation, the need in trade profession seizing, professional interest, professional ideal, development of resistant ideals and outlooks, beliefs.

На сучасному етапі будівництва правової держави перед вищою школою постає завдання підвищення інтелектуального рівня розвитку майбутніх фахівців, які здатні здійснювати процес комунікації з носіями інших культур. Нині стає все очевиднішим, що людство спрямовано на розвиток та розширення взаємозв'язку різних країн, народів та їх культур. Цей процес охопив різні сфери суспільного життя усіх країн світу, що має відображення в